

Landbruget 1914.

Af H. Hertel.

I en gammel Vise hedder det, at »Aaret skrider med megen Hast — og levner kun lidet Spor«, men er der noget Aar, for hvilket disse gamle Verslinjer ikke faar Gyldighed, da er det for det nu forløbne. Dette vil danne en Kløft mellem Aarene før og Aarene efter, og lange Tider vil hengaa, før de dybe Spor udviskes, som den nuværende Sværdtid sætter paa en Mangfoldighed af de vigtigste Omraader.

Det ligger nær at begynde denne Oversigt med en Redegørelse for Verdenskrigens Indvirkning i Almindelighed paa vort Landbrug. Paa nærværende Tidspunkt er det dog umuligt at overse Krigens Indflydelse og sige noget bestemt om dens Følger, man maa indskrænke sig til at fremhæve nogle af de mange Omraader, paa hvilke det danske Landbrug er blevet berørt af Verdenskrigen og overlade til Fremtiden gennem Kendsgerningerne at klarlægge os Følgerne.

Paa haandgribelig Maade er Landbruget saaledes blevet berørt, hvad de for dets Ve og Vel saa betydningsfulde Ind- og Udførselsforhold angaar. Medens det en Tid lang havde udmærkede Konjunkturer for Hestesalg, har dets Eksport af dets to vigtigste Produkter, Smørret og Flæsket, ofte været truet og er stadig vanskeliggjort, medens Udførselen af andre Artikler (først Korn, senere Heste, Uld, Huder m. m.) helt er forbudt. Endvidere har

Forholdene medført store Vanskeligheder for Landets Forsyning med Korn og Foderstoffer. I de senere Aar har vi af formalet og uformalet Hvede aarlig indført et Par Millioner Tønder, noget mere Rug, betydelig mindre Byg og Havre, endvidere 5—600,000 Tons Oljekager og 3—400,000 Tons Majs. Med et Slag standsede ved Krigens Begyndelse vor Indførsel af Korn og Foderstoffer, da Udførselen af dem blev forbudt af de fleste evropæiske Stater, deriblandt Rusland og Tyskland, og Landbruget, der omsætter Hovedmassen af denne Indførsel til Fedevarer, risikerede at komme i den alvorligste Forlegenhed. Vi var hovedsagelig henviste til Amerika, men til at begynde med stillede dette saa strænge Fordringer med Hensyn til Betalingen, og Risikoen var saa stor, at der ikke syntes at være nogen Mulighed for at faa Tilførsler derfra. Da traadte Staten og Nationalbanken hjælpende til, og der kom Gang i Indførselen, til England begyndte at standse Skibene paa deres Vej hertil. Ved den Tilsynsførende med Landbrugets Udførselsforhold, Etatsraad *Rudolf Schous* dygtige og energiske Mellekomst lykkedes det imidlertid i Oktober og senere i December Maaned at faa frigivet større Partier af Majs og Foderstoffer, og der ventes nu efter Nytaar betydelige Tilførsler, blandt andet af Majs fra Amerika. Hvorledes det nu end gaar i 1915, og det er jo ganske umuligt at sige noget sikkert herom, saa meget er vist, at Manglen paa Foderstoffer har været saare følelig i Efteraaret og Priserne paa dem abnormt høje. Hertil kom, at Landmændenes frie Dispositionsret over Rug (og Hvede) blev indskrænket. Kun Smør- (og Æg-)priserne Stigning har svaret nogenlunde til Landmandens voksende Udgifter paa Foderkontoen, og Følgen har da ogsaa været, at særlig Svine-, men ogsaa Kvægbesætningerne er blevne en Del formindskede. Og ogsaa Kornpriserne er stegne stærkt, og mange, men langt fra alle Landmænd har herved haft nogen Erstatning for de forøgede Udgifter.

Blandt de uheldige Forhold, Krigen har bragt, kan

endvidere nævnes, at den i høj Grad har vanskeliggjort (eller umuliggjort) at faa ordnet Prioritetslaan i Landejendomme, fordi de fleste Sparekasser ikke kan yde Laan, og Kreditforeningslaan enten slet ikke eller kun med store Tab kan realiseres, da Bankerne ikke køber Kreditforenings-Obligationer. Krigen har fremdeles paaført mange Landmænd Udgifter ved Overvintringen her i Landet af en Del af den udenlandske Arbejdskraft, den har indvirket paa Salget af Landejendomme, paa Besøget paa Landbrugs- og Mejeriskolerne o. s. v. — den har, kort sagt, paa mangfoldige Omraader grebet ind i vort Landbrugs Liv. Den nærmere Redegørelse herfor vil findes i den følgende Fremstilling af Landbrugets Virksomhed i dets enkelte Grene.

Forud for denne Fremstilling vil det være naturligt at give en kort summarisk Oversigt over de trufulde, af de urolige og usikre Forhold fremkaldte, Foranstaltninger, for saa vidt disse direkte berører Landbruget eller indirekte har større Betydning for det, f. Eks. ved at paavirke Transportforholdene.

Verdenskrigen har selvfølgelig i høj Grad paavirket Europas Handel med Landbrugsprodukter. Allerede den 30. og 31. Juli udstedte Belgien, Frankrig og Tyskland forskellige Udførselsforbud, snart fulgte de fleste andre europæiske Stater efter og forbød Eksporten af Korn, Mel, Foderstoffer, Kartofler, Halm, Hø og Heste, ikke faa Stater tillige af Kvæg, Faar, Svin, dyriske Produkter m. v. Mer eller mindre omfattende Forbud blev saaledes udstedte af Belgien, Frankrig, Grækenland, Italien, Nederlandene, Norge, Rumænien, Rusland, Schweiz, Serbien, Spanien, Storbritannien og Irland, Sverige, Tyrkiet, Tyskland og Østrig-Ungarn.

Ogsaa Danmark fulgte med i Bevægelsen. Den 6. August vedtoges en »Lov om Forbud mod Udførsel af

visse Varer«, der bemyndiger Justitsministeren til midlertidig at forbyde Udførsel af Varer, tilhørende bl. a. Grupperne »Levnedsmidler, Korn- og Foderstoffer« og »Ride-, Træk- og Lastdyr«, og i Henhold til denne Lov forbødes samme Dag Udførselen af Foderstoffer (herunder Oliekager, Hø og Halm, Maltspirer, Soyaskraa, Klid, Kornaffald, Gulerødder, al Slags Kaalrabi, Ærter, Bønner og Linser), Korn, Kartoffler, Mel og Gryn. Den 15. August ophævedes Forbudet mod Udførsel af Malt og Maltbyg, men den 24. samme Maaned blev atter Udførselen af Maltbyg (men ikke af Malt) forbudt. Fremdeles udstedtes der den 5. September Udførselsforbud for saadanne Heste, der var udpegede til Hæren i Henhold til Lov af 8. April 1913, eller om hvilke der forelaa Overenskomst med de beredne Afdelinger om Salg under visse Betingelser. Den 12. September forbødes Udførselen af Uld, medens det den 25. samme Maaned tillodes at udføre Kartoffler, der stammer fra Marker, for hvilke der er udstedt Attest i Henhold til de af Landbrugsministeriet fastsatte Regler af 3. Juni 1914. Den 30. September uvidedes Udførselsforbudet for Heste til ogsaa at omfatte Føl og Plage, den 19. Oktober forbødes Eksporten af Faare- og Lammeskind og den 26. samme Maaned af alle raa Kvæghuder samt af Kalveskind paa mindst 8 kg Saltvægt pr. Stk. Den 23. November blev Eksportforbudet for Heste atter udvidet og denne Gang til at omfatte alle Slags Heste. Den 5. December forbødes Udførselen af Malt og den 11. af Hørfrø, Soyabønner og Margarine. Endelig blev den 22. December Udførselen forbudt af alle forarbejdede Kunstgødninger og af Raastoffer til Forarbejdning af Gødning (under Forbudet er ikke indbefattet raa og pulveriseret Gødningskalk).

Endvidere forelaa alt den 7. August en midlertidig »Lov om Regulering af Prisen paa Levnedsmidler og Varer«, der bemyndiger Indenrigsministeren »til indtil videre at træffe Foranstaltninger til Regulering af Prisen paa Levnedsmidler og Varer, derunder mod fuld Erstat-

ning at lade Staten overtage saadanne Levnedsmidler og Varer, som det er af Betydning for Samfundet at have Raadighed over. Købesummen for Varer, som Staten maatte overtage, fastsættes af Kommissioner, hvis Virksomhedsomraade og S sammensætning bestemmes ved kgl. Anordning«. Dagen efter blev der nedsat en overordentlig Kommission — Prisreguleringskommissionen — med forhenv. Finansminister *Chr. Hage* som Formand. Den 28. August udstedtes en Bekendtgørelse, i Henhold til hvilken Staten overtog »mod fuld Erstatning de Dags Dato i Københavns og Frederiksbergs Kommuner og i Hellerup Sogn værende Hvedebeholdninger, saaledes at disse efter Overtagelsen ikke maa flyttes uden Politiets Tilladelse«. Den 29. nedsattes der en Kommission »til at fastsætte Købesummerne for de af Staten i Følge Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 28. August 1914 overtagne Hvedebeholdninger«, og denne Kommission fastsatte følgende Priser for 100 kg dansk Hvede, gode, sunde Varer: af Vægt mindst 130 Pd. hollandsk 16 Kr. 40 Øre og af Vægt mindst 128 Pd. hollandsk til 130 Pd. 16 Kr. 15 Øre; i disse Priser var indbefattet alle indtil Overtagelsesdagen ved Oplægning og Lagring paaløbne Omkostninger. Den 29. August udstedtes endvidere en kgl. Anordning, der paabød, at der i hver af Landets By- og Landkommuner skulde nedsættes en af 3 Medlemmer bestaaende Kommission, hvormed saavel Statsmyndigheder som Prisreguleringskommissionen kan træde i Forbindelse vedrørende Spørgsmaal om Landets Forsyning med Levnedsmidler og Varer, Regulering af Prisen paa samme m. m.

Den 22. og 23. September holdt Prisreguleringskommissionen Møder med Repræsentanter for Landhusholdningsselskabet, de samvirkende Landboforeninger og Husmandsforeninger og forskellige andre, og efter langvarige Forhandlinger opnaaedes enstemmig Tilslutning til et Forslag om at anbefale Regeringen at udstede Forbud mod Opfodring af Rug og Hvede. Efter foreliggende Op-

lysninger turde man nemlig gaa ud fra, at der i en nær Fremtid vilde blive bragt udenlandske Foderstoffer paa Markedet til forholdsvis moderate Priser. Og allerede den 25. September udstedtes et »Forbud mod til Fodring at anvende aftærsket Rug og Hvede, herfra dog undtaget Smaasæd og Frarensning, som ikke egner sig til Brødkorn«. Saa længe dette Forbud er i Kraft, er det ligeledes forbudt at anvende indenlandsk Rug og Hvede i Spiritusfabrikationen.

Samme Dag bestemte Indenrigsministeriet endvidere, at i København og Købstæderne skal Magistraten — paa Frederiksberg og i Marstal Politimesteren — indtil videre være bemyndiget til 1) at paabyde, at alt større Brød, d. v. s. Brød af mindst 350 Grams (= 70 Kvints) Vægt skal sælges efter Vægt, 2) at fastsætte Vægt for de forskellige Brødsorter og 3) at forbyde Forhandling af større Brød af anden Vægt. Den 4. November paabød Indenrigsministeriet Optælling af Brødkorn paa Gaardene og i Købstæderne. Oplysningerne skulde skaffes fra alle Ejendomme, til hvilke der er knyttet Landbrug, og som har mindst 1 Td. Hartk. eller er vurderet til en Ejendomsskyld til mindst 10,000 Kr. Optællingen afsluttedes i Slutningen af Maanedens og gav til Resultat, at der »skønnes« her i Landet at være 1,790,000 Tdr. uformalet Rug og 1,070,000 Tdr. uformalet Hvede. Disse Beholdninger menes at kunne dække Befolkningens Forbrug af Rug i ca. 260 Dage og af Hvede i ca. 200 Dage. Hvis man yderligere medregner de Ladninger, der allerede i Begyndelsen af November var indkøbt i Amerika til Afsendelse til Danmark, vil det tilstedeværende Forraad antagelig kunne dække Behovet til Menneskeføde i ca. 320 Dage for Rugens Vedkommende og i 240 for Hvedens. Fra 1. November 1914 til 1. September 1915, da den nye Høst antagelig kan være fremme, er der godt 300 Dage *). — Den 9.

*) Tallet for den tilstedeværende Rugbeholdning maa, efter senere indhentede Oplysninger, reduceres med $\frac{1}{5}$.

November udvidedes Forbudet mod at anvende Rug og Hvede til Fodring eller til Spiritusfabrikation til at omfatte al Rug og Hvede, tærsket og utærsket, derunder ogsaa al Smaasæd og Frarensning. Enhver, som sælger eller fordeler Rug og Hvede til Forbrugere, er pligtig til af vedkommende Aftager at erhverve en Erklæring om, at Kornet ikke vil blive anvendt i Strid mod Forbudet. Det paahviler de i Henhold til Anordning af 29. August 1914 for hver Kommune nedsatte Kommissioner angaaende Forsyning med Levnedsmidler at yde Politiet fornøden Bistand ved Tilsynet med dette Forbuds Overholdelse og at indberette Overtrædeiser til vedkommende Politiovrighed.

Den 17. December paalagdes det Amtmændene over Præstø, Vejle og Ringkøbing Amter at ekspropriere en vis Mængde Rug og en Kommission blev nedsat for at fastsætte Prisen paa den eksproprierede Rug for derved at opnaa et Grundlag for en Maksimalpris. Kommissionens Flertal fastsatte Ekspropriations-Prisen til 18 $\frac{1}{2}$ Kr. pr. 100 kg, 118 Pd. holl., for Rug i aftærsket Stand hos Ejeren, gode sunde Varer frit paa Vogn for Levering uden Sæk. Den 31. December fastsatte Ministeriet Maksimalprisen til 19 $\frac{1}{2}$ Kr. med Tillæg eller Fradrag af 25 Øre for hvert fulde Pd. over eller under 118 Pd. holl. (dog ikke over 21 og under 18 Kr.). Efter 1. Marts 1915 ændres Prisen efter nærmere angivne Regler.

Vor Udførsel af Landbrugsprodukter til England har haft store Vanskeligheder at overvinde. Den 4. August erklærede England Tyskland Krig, og Dagen efter blev Esbjerggruterne standsede. Den 6. blev de atter sat i Gang, inddroges den 7., genoptoges Søndag Aften den 9., standsedes den 11. paa Grund af Mineudlægningerne i Nordsoen. Onsdagen den 12. besluttedes det at genoptage Eksporten og foreløbig dirigere alle Skibene til Leith. Saa viste det sig, at der ogsaa i den nordlige Del af Nordsoen var Minefare, hvorfor det den 28. August besluttedes at sende Skibene den betydelig længere Vej Nord om Skotland til Liverpool og at vælge Aarhus til Afskibnings-

havn for Jylland i Stedet for Esbjerg. Da det imidlertid viste sig, at Arbejdet i Liverpool blev for overvældende, saaledes at Lagrene ophobedes og Varerne led Skade, besluttede man fra noget ind i September at føre Skibene forbi Byen op gennem Manchesterkanalen til Manchester, hvad der yderligere forlængede Rejsen med 6 Timer. Fra og med den 26. Oktober blev Ruterne atter omlagte, Farten til Manchester ophørte, og Skibene dirigeredes til Østkysten af England, nemlig til Grimsby, Hull, Newcastle og Leith. Derimod var man ikke i Stand til at imødekomme Esbjergs Ønske om Eksport fra denne Havn. Paa Grund af Udlægninger af nye Miner i Nordsøen blev den 18. og 19. December de Skibe, der afgik herfra med Landbrugsprodukter, beordrede til at anløbe Blyth og dér afvente nærmere Ordre. Den 20. December blev Sejladsen til Hull og Grimsby forbudt, og de udgaende Baade, saavel fra Provinsbyerne som fra København, blev anmodet om at søge ind til Newcastle eller Leith. Den 25. December meldtes, at Sejladsen paa Grimsby og Hull atter kunde genoptages.

[Det er altid let at kritisere, naar man er udenfor og uden Ansvar, og der skal derfor ikke her fremsættes nogen Kritik af Det Foren. Dampskibsselskabs Dispositioner, men kun udtales en Forundring over, at Selskabet vedblev saa længe at sejle paa Manchester — fra 6. September til 26. Oktober —, thi i al den Tid besejlede mange andre Liniers Skibe Nordsøen til Østkysthavnene, hvor Besørgelsen er billigere og hurtigere].

Til Støtte for Skibsfarten udkom der under 10. September 1914 en midlertidig Lov om »danske Skibes Forsikring mod Krigsfare«, i Henhold til hvilken der blev oprettet »et gensidigt Forsikringsinstitut med Støtte af Staten og under Medvirkning af saadanne danske Forsikringsselskaber, med hvilke Staten derom afslutter Overenskomst«. Pligtige til at indtræde i Forsikringsinstituttet er, med enkelte Undtagelser, alle registeringspligtige danske Skibe. Kommer Danmark i Krig, ophører Forsik-

ringen. Fjorten Dage senere, den 24. September, udkom en ny Lov angaaende Forsikring af Varer, der forsendes med danske Skibe, imod Krigsfare til Søs. Der er dannet et Forsikringsinstitut med Støtte af Staten og under Medvirkning af danske Forsikringsselskaber samt af et Konsortium, dannet med Overtagelsen af Forsikringen for Øje. Denne »Dansk Krigs-Søforsikring for Varer« op- hører, hvis Danmark kommer i Krig.

Medens vor Udførsel af Landbrugsvarer til England altsaa er foregaaet ad længere Ruter end de sædvanlige, og Transporten har været dyrere, men Eksporten ellers ikke har lidt væsentlig Afbræk og har bragt gode Priser hjem for Smør og Æg, er Afsætningen til Tyskland i det hele og store foregaaet særdeles glat, og Priserne har gennemgaaende været gode, tildels høje, hvortil det har bidraget, at Tyskland dels har hævet Tolden paa Heste, Kvæg, Faar, Svin, Ost, Smør, Æg m. m., dels har tilladt Indførselen af Konserves, Pølser o. lign. samt givet forskellige Lempelser for Importen af fersk Kød.

Gaar man nu efter denne summariske Oversigt over til at behandle Aarets forskellige landøkonomiske Forhold, er der at melde, at H ø s t e n begyndte tidligt. For Aarets Vejrforhold, af hvilke Høstudbyttet trods Fremskridtene indenfor Planteavlens stadig paavirkes i stærk Grad, har Afdelingschef ved Meteorologisk Institut *H. Hansen* redegjort i Tidsskriftets sidste Hæfte, og da Statskonsulent *K. Hansen* i et kommende vil skildre Planteavlens Vilkaar og Udbytte i 1914, skal her kun gives en kort, summarisk Fremstilling af de enkelte Afgrøders Udbytte, bygget paa Det statistiske Departements i November Maaned udsendte foreløbige Høstberetning.

Allerede i Juli Maanedes sidste Uge var Rughøsten i Gang i alle Landsdele, først i August var Høsten almindelig for alle Kornsorter, og trods det lunefulde Vejr ved Høstens Begyndelse gik Arbejdet hurtigt og let, thi Ma-

skinnerne arbejdede godt i de staaende og ikke meget fyldige Afgrøder. Og i Maanedens sidste Halvdel fik vi et idealt Høstvejr, solvarmt og tørt, og inden Udgangen af August kunde der for de fleste Egne meldes, at nu var Høsten endt.

De enkelte Afgrøders Udbytte er jo altid vekslende fra Egn til Egn, eftersom Regnen er falden og Solen har skinnet, men i Fjor synes det at have været mere end almindeligt uensartet indenfor Amtsgrænserne, og Grunden hertil maa søges i, at Sommerregnen faldt saa overordentlig uens i de forskellige Egne. Den følgende Karakteristik af Høstudbyttet fremkommer, naar de mange, ofte afvigende Indberetninger samles i en Slags Generalnævner: Landet som Helhed.

For Landet som Helhed har da Hveden været Aarets bedste Afgrøde. Det samme gælder gennemgaaende i alle de Egne, hvor dens Dyrkning har nogen Betydning. Af de egentlige hvededyrkende Amter er Præsto Amt det eneste, hvor Udbyttet ikke har været over det normale. Rugen har som Helhed givet Middelhøst, men dette skyldes udelukkende Jylland, thi i alle Amter paa Øerne (Bornholm dog undtagen) har Udbyttet været under det normale. Mængdeudbyttet af Vaarsæd: Byg, Havre, Blandsæd og Bælgsæd har som Helhed været i mere eller mindre Grad under Middelhøst, bedst var Byg og Blandsæd, ringest Havre og Bælgsæd.

Medens det som Helhed kan siges, at Kornhøsten i 1914 Landet over har været lille, er der dog en Del Egne, hvor dette ikke gælder, saaledes særlig Maribo, Vejle og Ribe Amter.

Kornafgrødernes Kvalitet er god, og dette gælder i alt væsentligt alle Afgrøder og alle Egne, dog er Kvalitetsvægten ikke særlig høj, da Sæden gennemgaaende er noget smaaørnet.

Høsten af Rodfrugter har som Helhed været over Middelhøst for Kartoffler, Gulerødder og Runkelroer, medens Udbyttet af Kaalroer og Turnips har været ikke saa

lidt under det normale. Kartoffelavlens har været ret uensartet i de forskellige Egne; under det normale har den været næsten overalt paa Øerne undtagen i Frederiksborg Amt.

Sukkerroerne har givet en god Middelhøst baade i Mængde og Godhed.

Udbyttet af Agerhø ligger lige saa meget under Middel, som Udbyttet af Engene ligger derover. Det samlede Facit bliver en normal Høavl af særdeles god Kvalitet.

Endelig har Sommergræsningen som Helhed været ringe. Meget godt har Udbyttet dog været i Vejle, Ringkøbing og Ribe Amter og normalt i Maribo og Svendborg Amter.

De vigtigste Svampeangreb paa Landbrugsplanter i 1914 har, i Henhold til en Meddelelse fra Professor, Dr. phil. *Kolpin Rawn*, været følgende: Stinkbrand hos Hvede og Stængelbrand hos Rug; lys Pletsyge hos Havre og Runkelroer; Gulspidssyge hos Havre; Rodbrand hos Runkel- og Sukkerroer, Havre og Byg; Tørforraadelse hos Runkelroer; Fodsyge hos Hvede; Gulrust hos Hvede og Byg; Meldug hos Kaalroer og Turnips; Bladrullesyge og Sortbensityge hos Kartoffler; Kartoffelskimmel baade paa Top og Knolde; Skurv og Rodfiltsvamp paa Kartoffelknolde og Bægersvamp hos Kløver.

Hvad Markens Skadedyr i 1914 angaar, maa — efter Meddelelser fra Fru mag. scient. *S. Rostrup* — først nævnes stærke Fritflueangreb, de begyndte i Maj og fortsattes Sommeren i gennem, og meget stærke Angreb af Kaalmøllarver: utallige Sværme af Kaalmøl viste sig i Begyndelsen af Juni i Kaalroe- og Turnipsmarkerne, og i den sidste Tredjedel af Maaneden begyndte Larveangrebet og fortsattes mange Steder Sommeren igennem, ødelæggende Roerne (navnlig de sent saede) for endelig i August-September at blive efterfulgt af stærke Kaalormeangreb, saa Roerne i September flere Steder stod med fuldstændig afrippede Blade; i det lange, milde Efteraar grønnedes de dog atter, saa at de fik en ny Vækst-

periode. Knoporme har ligeledes været til Stede i usædvanlig stor Mængde og flere Steder raseret de forskellige Rodfrugtafgrøder fuldstændigt. Ogsaa Jordløpper har ofte ødelagt Roemarkerne. Kaalfluelarverne har derimod optraadt ret moderat, om end de som sædvanlig har været paa Færde i de fleste Kaalroemarker. Kaallus og Bedelus har været ret talrigt til Stede. Bladrandbillen har i Foraaret afgnavet Ærterne mange Steder, ligesom Kløveren i Udlægget hen paa Sommeren har lidt en Del af dens Gnæv. Smelderlarver, Havreaal og Kløveraal har som sædvanlig gjort megen Skade. Endelig led Vintersæden i Foraarsmaanederne flere Steder, navnlig paa Fyn og Vestsjælland, en Del ved Angreb af Larven af Kornets Blomsterflue.

Korn- og Foderstofmarkedet har selvfølgelig i høj Grad været paavirket af Krigsforholdene. Noget ind i August Maaned begyndte Rugpriserne at stige, lidt senere fulgte de andre Kornsorter med, i Løbet af Eftersommeren og Efteraaret var om end med enkelte mindre Svingninger Tendensen afgjort opadgaaende, og ind i December Maaned noteredes Hvede til 20.50—20.85 Kr., Rug til 22.25—23.50 Kr., Havre til 23.50—24.25 Kr. og Byg til 21.60—21.75 Kr. Men ogsaa Foderstofpriserne blev ekseptionelt høje, i lange Tider var der en saare følelig Mangel paa Foderstoffer, og først hen paa Efteraaret begyndte der at komme en Del Majs og Majs glutenfoder fra Amerika, Bomuldsfrøkager fra Golfen, Rapskager fra Genua, russiske, i England omladede, Solsikkekager o. s. v. I Løbet af Januar Maaned venter man betydeligere Tilførsler, saaledes bl. a. af Majs, af hvilket der da forhaabentlig vil være saa rigeligt, at alle Bestillinger kan efterkommes.

Det paa Planteaavlens Omraade i de senere Aar indledede energiske Arbejde fortsættes stadig og sætter sig stedse tydeligere Spor. Den i sidste Aarsberetning omtalte vaagnende Interesse for Dyrkning af Spindplanter, navnlig af Hør og Hamp, har fortsat sig, og paa Plan-

teavlsudstillingen i Randers i Juli Maaned var der lagt særlig Vægt paa Udstillingen af Handelsplanter. Betydelig Opsigt vakte Tystofte Forsøgsstations Udstilling af Tobak. Som bekendt har Forsøgsleder *E. Lindhard* i de senere Aar søgt at finde fordelagtige Former for Dyrkning, Tørring og Gæring af Tobakken, og de paa Udstillingen fremstillede Cigarer af hjemmeavlet Tobak synes at love godt for Fremtiden.

I Henhold til Lov af 19. Februar 1914 om Udførsel af Kartoffler til de Forenede Stater (jvfr. nedenfor) blev der oprettet det i Loven omhandlede Tilsyn med Forekomsten af smitsomme Sygdomme hos Kartoffler, avlede i Danmark og bestemte til Udførsel til de Forenede Stater, og Tilsynet (hvis Leder er Professor, Dr. phil. *Kolpin Ravn*) fik Bemyndigelse til at udstede de for nævnte Udførsel fornødne, i Loven omhandlede Attester. De Foren. Stater hævdede derefter for Danmarks Vedkommende Forbudet mod Indførsel af Kartoffler, naar disse ledsages af Tilsynets Attester. I Maj Maaned allarmedes man imidlertid ved et Telegram fra vor Gesandt i Washington om, at der var fundet »ondartet Knudeskurv« i 2 Sække Kartoffler fra Danmark, og at Indførsel til Staterne af Kartoffler herfra atter var forbudt. Hurtig opklaredes det, at de 2 Sække stammede fra Bornholm, og Landbrugsministeriet paabød, at der indtil videre ikke maa udstedes de omtalte Attester for Kartoffler, avlede paa Øen — det vil med andre Ord sige, at Kartoffler foreløbig ikke kan udføres fra Bornholm til de Foren. Stater. Den amerikanske Regering ophævede derefter Indførselsforbudet for danske Kartoffler med Undtagelse af Kartoffler fra Bornholm. — Der er, i Følge »Statistiske Efterretninger«, Nr. 10, nu under Kontrol et Areal, der menes efter Sortering at ville give ca. 20 Mill. kg Kartoffler til Udførsel.

Der blev, som omtalt i forrige Aarsberetning, i 1913 oprettet en Kartoffelnotering ved Hjælp af de samvirkende danske Landboforeninger, som for Aaret 1913—14 ydede et Tilskud af 500 Kr. en Gang for alle, idet de gik

ud fra, at Kartoffeleksportorerne fremtidig vilde overtage Noteringen. Formodningen slog ikke til, og Noteringen ophørte fra 1. Juni.

Paa Initiativ af det af Landhusholdningsselskabet nedsatte »Udvalg for Afsætningen af dansk Sædefrø til Udlandet« blev der i Foraaret 1914 paa en Del Forsøgsstationer i Europa og Amerika optaget Forsøg med forskellige af vore bedste Stammer, flere Stationer vilde have begyndt Forsøg til Efteraaret, og i dette skulde der atter af Selskabet være sendt dansk Sædefrø til fremmede Lande. Saa kom Krigen, med den Udførselsforbudet for dansk Korn m. v., og foreløbig standsede selvfølgelig Selskabets Arbejde for denne Sag dermed brat. Om det saa lovende begyndte Arbejde er spildt, vil Tiden vise.

Det af Landbrugsministeriet nedsatte Udvalg vedrørende Frøavl har foranlediget, at Ministeriet stillede Midler til Raadighed til en Undersøgelsesrejse til Rusland. Rejsen foretoges i Juni Maaned af Direktør *Dorph Petersen* og Landhusholdningsselskabets Landbrugskonsulent i Rusland, Landbrugskandidat *N. Otto Nielsen*.

Uagtet det mere vedrører Aaret 1915 end 1914 bør det dog nævnes, at paa det sjællandske Delegeretmøde fremhævede Professor *Westermann*, at Sandsynligheden taler for høje Kornpriser i Aaret 1915, og at en rigelig Anvendelse af Handelsgødninger for at forøge Aarets Afgrøder derfor er at anbefale. En saa rigelig Gødskning, at dens økonomiske Fordel vilde være saare tvivlsom under normale Forhold, vil nu sandsynligvis vise sig fordelagtig. Efter hvad »Det danske Gødnings-Kompagni« har meddelt, vil der rimeligvis blive rigeligt af Chilisalpeter og Kalisalte, men smaat med Superfosfat til Foraaret 1915.

Hvad *K v æ g a v l e n* angaar har — efter hvad Statskonsulent *Axel Appel* skriver til Tidsskriftet — »Priserne paa jyske Avlsdyr, fornemlig Tyre, omtrent været som i 1913, dog nærmest med lidt stigende Tendens. Tyrene sælges nu unge. Fra vore højst anerkendte Besætninger af jysk Malkerace sælges de bedste Tyre bort, inden de

bliver et Aar gamle. 10 Maaneders Tyrekalve er solgte til Kvægavlsforeninger for 1400 Kr. kontant og 1600 Kr. paa Vilkaar. Men af saadanne er Udvalget endnu for lille. Der har været øget Liv i Foreningsvæsenet paa Kvægbrugets Omraade, særlig for Kontrolforeningernes Vedkommende, men ogsaa, om end i mindre Grad, for Kvægavlsforeningernes. Ogsaa paa Øerne er, efter hvad Statskonsulent *Mørkeberg* meddeler, Priserne paa gode Avlsdyr noget stigende.

Det vakte megen Interesse, at man i 1914 baade i Jylland og paa Sjælland atter lod afholde *F e d e s k u e r*. Disse har været indstillede i lange Tider, paa Sjælland siden 1889 og i Jylland siden 1886 (dog var der til Ungskuet i Thisted 1913 knyttet en Afdeling for Fedekvæg). Naar Fedeskuerne ophørte for en lille Menneskealder siden, var de ændrede Markedsforhold selvsagt Grunden hertil, navnlig Tabet af det engelske Marked for levende Kvæg i Forbindelse med lave Kødpriser, og naar de nu optages paany, er den i den sidste halve Snes Aar voksende Udførsel af Kvæg og Kød i Forbindelse med stigende Kødpriser Anledningen hertil. Det var Kreaturkommissionærerne i København, som gav Stødet til Afholdelsen af Skuet i denne By, og det var (saa vidt vides) Kommissionærer i Hamborg, som agiterede for Fedekvægsafdelingen ved Ungskuet i Thisted. De, som handler med vore fede Kreaturer, har altsaa ment, at Landmændene kan lære af saadanne Skuer, og det er ikke usandsynligt, at de virkelig kan give mange nyttige Vink, naar den rette Dommerstab erhverves. I Tyskland holder man jævnlig Fedeskuer, og i England er de stadig tilbagevendende aarlige Begivenheder.

I København afholdtes Fedeskuet fra den 18.—20. April, i Kolding den 9. og 10. Maj. Medens paa det første Dyrene var i høj Grad forskellige, udmærket Fedekvæg vekslede med Dyr uden Form og Fedme, var Ensartetheden større og Kvaliteten gennemgaaende bedre paa Koldingskuet. Her hævdede atter Salling, Thy og Mors

deres ældgamle Ry som Jyllands bedste Fedeeagne, og her var fremstillet Dyr, der efter de Sagkyndiges Udtalelser »med Ære og Hæder kunde staa paa enhver som helst Plads paa Udstillingerne i den store Verden«. Kort-hornsracen dominerede ganske, idet ikke mindre end 73 pCt. af de udstillede Dyr hørte til denne og kun 12 pCt. til den jyske Race. Begge Skuer har utvivlsomt bidraget til at skabe forøget Interesse for og Forstaaelse af Fedningens Betydning, og den af Landhusholdningsselskabet udsatte Prisopgave vedrørende rationel Fedning af Udsættere fra Malkekvægsbesætningerne er ogsaa et Led i de nyeste Bestræbelser for at faa Fedningen ind i et godt, rationelt Spor.

Fedekvæget har været i jævn god Pris, men er dog ikke betalt saa højt, som man skulde have ventet. Forholdsvis bedst betalt har »Pøsekørerne« været, og mange har benyttet sig af Lejligheden til at skille sig af med disse. Dette er kun godt, men fra ikke faa Egne forlyder det, at Landmændene paa Grund af de høje Foderstofpriser har skilt sig af med mere Kvæg end heldigt. Sandsynligheden taler for gode Kødpriser, og det gælder derfor om ikke at forhaste sig med at formindske Kvægsbesætningerne — selvfølgelig under Forudsætning af, at de nødvendige Foderstoffer kan skaffes til Veje.

Ogsaa Ungskuet i Randers, der aabnedes den 17. Juli, og Fællesskuet (samt Statshingste- og Statstyreskuet) i Odense den 24. og 25. Juli paakaldte megen Interesse. Efter alle Udtalelser at dømme var det første i høj Grad vellykket, af anmeldte større Dyr var der 400 flere Numre end ved Landmandsforsamlingen i Randers 1894, og baade for Hestenes *), Kvægets, Svinenes og Faarenes Vedkommende var Kvaliteten særdeles god. Saaledes konstaterede Kvægskuet en glædelig Fremgang i Ydelsen og Svineskuet i Centrenes Godhed, og om Udstillingen af Faar udtaltes

*) Blandt Hestenes 3 Aars Hold fandtes der, efter Statskonsulent *J. Jensens* Mening, den bedste Hingst, *Duks*, den jyske Hesteavl endnu har frembragt.

det fra sagkyndig Side, at den »som Helhed var bedre end nogen Sinde tidligere«. Fællesskuet i Odense var i Fjor et Ungskue og omfattede derfor, naar Svin og Geder undtages, kun unge Handyr. Vel gjorde Skuet et noget lille Indtryk, men de forskellige Afdelinger omfattede smukke og tiltalende Dyr med fortrinlige Afstammingsforhold. Stot og sikkert gaar den fynske Kvægavl frem, men i Fjor var det maaske mindre Kvæget og mere de svære Heste, der samlede Interessen om sig. Fyn driver nu Jydeavl efter de bedste Principper, ligesom ogsaa Avlen af Belgiere synes at være i Fremgang, om end der var fremstillet enkelte sorgelige Individuer.

Paa det sjællandske Delegeretmøde var der stærk Stemning for at faa aarlige Ungskuer paa Sjælland, som man har dem i Jylland og paa Fyn, og det vedtoges at holde et Ungskue i 1915, hvis Forholdene tillader det. Det overlodes til Bestyrelsen at bestemme Stedet for Afholdelsen.

Den i forrige Aarsoversigt omtalte planlagte Fodermesterskole paa Tranekær er traadt i Virksomhed i afvigte November Maaned. Den ledes af en af 9 Medlemmer bestaaende Bestyrelse, hvis Formand er Professor *Harald Goldschmidt*. Undervisningen meddeles af Skolens Bestyrer, Landbrugskandidat *A. Kjeldsen Rasmussen*, Inspektør *H. B. Koch*, Tranekær, Dyrlæge *H. Beyer*, Snøde, og Kvægavlsleder *H. C. Henriksen*, Tranekær. Kursus'et varer 9 Maaneder og afsluttes med en Prøve. For Undervisning, Kost og Ophold betales i alt 400 Kr. Skolen har imidlertid, efter hvad Professor *Goldschmidt* skriver til Tidsskriftet, »dels ved Hjælp af Statstilskudet, dels paa Grund af ved privat Velvilje samlede Beløb — trods mange Udgifter til Montering af Skolens Lokaler — været meget rundhaandet med Understøttelser».

Som i 1913 viste der sig ogsaa i 1914 flere Tilfælde af Mund- og Klovesyge, i September saaledes hos en Bolsmand paa Taasinge, i November i Landsbyen Torup og i Nysted Landsogn paa Lolland, i Begyndelsen af December

paa Københavns Kvægtorv hos Køer, som stammede fra Dyrehavegaarden ved Fortunen, den 10. December paa Falster og senere paa forskellige andre Steder. I Tyskland synes Sygdommen at være i stærk Tilvækst, det opgives saaledes officielt, at den 30. Juni var 2,577 Besætninger smittede og den 31. Oktober 17,773. Fra Nederlandene og England meldes, at Sygdommen atter har vist sig.

Aarets første Halvdel bragte gode Priser paa Slagterisvin, og da Foderstofpriserne var rimelige, var Svineavl en fordelagtig, Produktionen steg, og vor Udførsel af Bacon udgjorde i Maanederne Januar—Juli ca. 84 Mill. kg mod 69 Mill. i det tilsvarende Halvaar af 1913. Da Krigen udbrød, vendte Bladet sig. Beholdningerne af Foderstoffer var knappe, Tilførslerne smaa eller helt standse, Foderstofpriserne steg derfor stærkt, og mange Landmænd grebes af Frygt for den Risiko, Flæskeproduktionen frembød, Tusinder af Tillægssøer blev slagtede, og Slagtingerne forceredes i al Almindelighed. Det samme var Tilfældet i Sverige, og dette Lands Landbrugskonsulent i England skrev i Oktober Maaned, at »de engelske Flæskemarkeder trues af den Panik, som har grebet de engelske Landmænd, der sender alle deres Svin til Slagterierne.« Som Følge heraf var Flæskepriserne, sete i Forhold til Foderstofpriserne, lave en Tid af Efteraaret, men efterhaanden bedrede de sig noget. Da man paa Grund af de stedfundne panikagtige Slagtinger med Føje kan vente baade en Nedgang i Importen og mindre Tilførsler af indenlandsk Flæsk til de engelske Markeder, ventes det sikkert, at Priserne bliver høje, og det er stærkt tilraadet Landmændene at opretholde Produktionen. Saaledes vedtog Andelsslagterierne paa deres Delegeretmøde den 19. Oktober følgende »Henvendelse til Svineproducenterne«: »Da Erfaringen godtgør, at en større Del af Landmænd bortsælger deres Tillægssøer af Frygt for, at Fodermidlerne vil blive for dyre i Forhold til Flæskepriserne, saa tilraader Delegeretmødet absolut at fremme Svineavl mindst i samme Udstrækning som de foregaaende Aar,

da Flæskepriserne utvivlsomt bliver meget høje i de kommende Tider.«

Paa det nævnte Møde vedtoges endvidere følgende »Resolution om Salg af Varer«: »I Tilslutning til den af vort Land indtagne strænge neutrale Stilling overfor de krigsførende Magter udtaler Delegeretmødet, at de danske Andelsslagterier, med Hensyn til Afsætning af sin Flæskeproduktion, bør stille sig absolut paa det Standpunkt, at de forskellige Kvaliteter afsættes paa de Pladser, dels i Udlandet dels herhjemme, som Tilfældet var før Krigen Udbrud.«

Hvad Hesteavl en angaar, var Forholdene for den svære Avl og Halvblodsavl en normale i Aarets første Halvdel, men nærmest uheldige for Frederiksborgavl en. I Aarsberetningen fra det sjællandske Udvalg for Avl en af lettere Heste hedder det saaledes, at »mange af de bedste Hingste indenfor denne Avl er afgaaede i Aarets Løb, paa Grund af Dødsfald eller andre Aarsager, i den bedste Alder, uden at man tør sige, at Tilgangen i Øjeblikket kan fuldt ud erstatte dem.« I Aarets sidste Halvdel indtraf med Krigen ganske ekceptionelle Forhold. Efterspørgselen efter Heste steg stærkt, med den Priserne, og de Ord, som findes i »Ugeskrift for Landmænds« Oversigt over Aaret 1871 kunde være skrevne om Forholdene i Fjor. Det hedder saaledes i denne Oversigt, at paa Grund af Krigen mellem Frankrig og Tyskland »gennemrejste talrige Opkøbere ikke alene Jylland, men ogsaa alle Øerne og opkøbte næsten alt, hvad de kunde faa fat paa, til høje og stadig stigende Priser. Mange Tusinde Heste, for en stor Del gamle og fejlfulde, er derfor førte ud af Landet, og mange Landmænd har derved faaet en ikke ringe, uventet Indtægt.« Ogsaa i 1914 er der foruden gode Heste til lige udført til høje Priser mange Udskudsheste, som under almindelige Forhold ikke eller kun meget vanskeligt kan sælges. Som ovenfor omtalt mente Regeringen det rigtigst i September at forbyde Udførselen af de til Hæren udpegede Heste samt af Føl og Plage; senere udstedtes der

i November et almindeligt Udførselsforbud. De officielle Tal om vor samlede Udførsel i 1914 foreligger endnu ikke, men det tør vistnok siges, at de Tal, som er nævnte Mand og Mand imellem, er betydelig overdrevne. Og der er vist ingen Tvivl om, at de fleste Landmænd har været klare over, hvor farligt det vilde være at lade de gode Dyr gaa ud af deres Besætninger. Vor Hesteavl har næppe lidt Skade ved den skete Udrensning, noget andet er, at de Landmænd, der solgte Heste i August i Haab om senere at kunne købe ind igen, har forregnet sig og er komne galt afsted *).

Spørgsmaalet om den belgiske Hesteavls Fremtid interesserer ikke blot i og for sig, men ogsaa fordi der, som bekendt, i voksende Maalestok er købt Belgiere her til Landet, navnlig til Fyn og Vestsjælland. Den belgiske Hesteudførsel har i de senere Aar beløbet sig til 30,000—40,000 aarlig til en Værdi af over 50 Mill. Kr., hvoraf ca. $\frac{9}{10}$ kom fra Tyskland. Vel siges der, at en Del af de kostbareste Avlsdyr er bragte i Sikkerhed i England og Frankrig, men selv om dette forhaabentlig er sandt, vil vel den belgiske Hesteudførsel være delvis ødelagt for adskillige Aar. Krigen har værst hærget de Egne, Strækningerne om Liège, Louvain og Namur, hvor de bedste Optrættre boede, mange af disse er bukkede under paa Slagmarkerne, og Tyskerne har sikkert skrabet Rub og Stub til sig af Hestebestanden. Som saa meget andet i det ulykkelige Land har ogsaa Hesteavlen faaet et Knæk, som der maa Aars Arbejde til at oprette.

For Faareavlen har Aaret vel nærmest været normalt. Desværre viser det sig, at Inddragelsen af Stats-

*) *Agricultural Gazette* for 16. Novbr. skriver, at efter en meget ædruelig foretagen Beregning har Krigen hidtil lagt Beslag paa rundt angivet 1 Million Heste. Trækker den i Langdrag, vil Tallet blive langt større. De i Krigen anvendte Heste maa betragtes som tabte for det praktiske Arbejde. Bladet mener derfor, at naar Krigen er forbi, vil der rundt om i Europa blive en fast og stærk Efterspørgsel efter gode Heste.

tilskudet til Faareavlsforeningerne i betydelig Grad har hæmmet denne nyttige Foreningsbevægelse.

Hvad Fjerkræavlens angaar, var Gennemsnitsprisen for Æg i det første Halvaar af 1914 ca. 10 pCt. højere end i 1913 i samme Tidsrum. I Efteraarets Løb steg Ægpriserne yderligere og var i November og December ca. 30 Øre pr. kg højere end Aaret forud. Men samtidig dalede Ægproduktionen hurtigere end sædvanlig, hvad der skyldes baade utilstrækkelig Fodring og stor Nedslagtning paa Grund af de høje Kornpriser. Da Fjerkræavlens i adskillige af de krigsførende Lande rimeligvis for lange Tider har faaet et føleligt Knæk, taler Sandsynligheden for, at i de nærmeste Aar vil Konjunkturerne paa Ægmarkedet blive gode, og uheldigt vil det derfor være, hvis Danmark ikke vil blive i Stand til fuldt ud at drage Nytte af Konjunkturerne. — Gaaseavlens synes atter at vinde Fremgang, og for Dueavlens er Interessen voksende.

I September Maaned oprettedes »Fællesudvalget for Fjerkræavl« af Repræsentanter for Landhusholdningsselskabet, de samvirkende danske Landboforeninger og Husmandsforeninger samt Dansk Andels Æg-Eksport. Udvalget har modtaget et Statstilskud paa 12,000 Kr., de fire Organisationer har tilskudt 4000 Kr., saa der i alt haves 16,000 Kr. at virke med. Foreløbig omfatter Udvalgets Arbejde: 1) Præmiering af hele vellede Høsehøvd og Oprettelsen af Avlscentre, 2) Spredning af billige, gode Rugeæg til Fremavlere og 3) Indretning og Drift af større Avlsstationer. En Avlsstation er alt oprettet hos Cand. phil. *Frantz Nielsen*, Ejby paa Fyn, og i indeværende Aar vil der antagelig blive oprettet to Stationer. Udvalgets Formand er Lensgreve *Moltke* og dets Konsulent Hr. W. A. *Kock*.

For Mejeribrugets var den første Halvdel af Aaret nærmest normal, men med et Slag forandrede Forholdene sig, da Krigen brød ud. Udførselens foreløbige Standsning medførte, at der i 2 Uger ingen Smørnotering

blev sat, og da nogle Smørhandlere meddelte, at de ikke mente at være forpligtede til at aftage Smørret under de usikre Forhold, blev mange grebne af stærk Nervøsitet, og vistnok ikke saa faa Mejerier solgte Smørret til meget lave Priser — Statskonsulent *Niels Pedersen* har saaledes meddelt Tidsskriftet, at i hans Distrikt blev der nogle faa Dage solgt Smør til 70—75—80 Øre, og i Statskonsulent *Brask's* Distrikt var der Mejerier, som solgte det til 50—60 Øre Pundet! Heldigvis bedrede Forholdene inden for Smørhandelen sig ret hurtigt. De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation opfordrede Mejerierne til at oprette en gensidig Forsikring mod eventuelle Tab ved den forøgede Risiko, Forsikringen blev hurtig oprettet, og dens to første Bestemmelser er saalydende: 1. Sættes der en ordinær Notering (Statistikudvalgets), benyttes denne som Basis for Erstatningen. Foreligger der ingen Notering, erstattes Smørret med én Krone pr. Pund. 2. Tabene paalignes de enkelte deltagende Mejerier efter Mælkemængden i det sidst afsluttede Regnskabsaar. — Allerede i Begyndelsen af September havde ca. 900 Mejerier indmeldt sig i den gensidige Forsikring. Og Udførselen kom atter hurtig i Gang, men den var vanskelig og maatte flere Gange omlægges (jvfr. ovenfor). Priserne bedrede sig lidt i Løbet af September Maaned, men naar de holdt sig lavere, end man skulde have ventet, maa (efter hvad Landbrugskonsulent *Harald Faber* meddelte i et Brev til »Ugeskrift for Landmænd«) Grunden hertil til Dels søges i Økonomi blandt Forbrugerne, ligesom Prisen ogsaa utvivlsomt var trykket i flere Uger derved, at vort Smør kom frem i ret daarlig Kvalitet paa Grund af Transportvanskeligheder. I Aarets sidste Kvartal var Priserne høje, indtil 22 Øre pr. Pund højere end i 1913.

Flødeudførselen til Tyskland, som var gaaet tilbage i 1913, er nu, da den tyske Smørtold er ophævet, omtrent helt standset. De tyske Importører kan jo ikke længere vinde den Fordel, som Smørtolden tidligere sikrede dem, naar de indførte Fløde og kærnedede den til Smør. Dog er

der endnu enkelte Mejerier paa Lolland, som vedblivende udfører Fløde, da de tyske Købere tager deres Fortjeneste paa Salget af Kærnemælk.

Man haabede jo tidligere, at Kaseinfabrikationen vilde blive en gavnlig Regulator for Ostepriserne. Som bekendt er dette Haab blevet beskæmmet. I Aaret 1913 dalede Ostepriserne stærkt, og Nedgangen fortsattes i første Halvdel af i Fjor. Skummetmælks-Osten solgtes til 20 Øre pr. kg, medens det ikke gik saa slemt ud over de federe Oste, der dog ogsaa stadig dalede. De daarlige Konjunkturer var sikkert blevne ved, hvis Krigen ikke var kommen. Men med den kom voksende Efterspørgsel og stigende Priser, navnlig paa den magre Ost, som ret hurtigt blev købt op til Priser, som var indtil 100 pCt. højere end ved Aarets Begyndelse. Den stærke Stigning har imidlertid næppe været saa fordelagtig for alle osteproducerende Mejerier, som den kunde have været; thi Mejerierne har nemlig forsømt at holde den af Landhus-holdningsselskabet paabegyndte og senere af Mejeribruget fortsatte Ostepris-Statistik i Gang, saa det var ikke let at følge den hurtige Stigning. Af samme Grund er det umuligt for Tiden at sige noget bestemt om, hvor Prisen for de forskellige Slags Ost ligger, men saa vidt man kan skønne, er Prisstigningen paa de bedre Sorter ikke særlig stor.

Ogsaa paa andre Maader, end de her skildrede, har Krigen grebet ind i vort Mejeribrugs Virken. Saaledes blev Forsøgslaboratoriets Smørudstillinger indstillede fra Midten af August til ind i November *), og Dansk Mejeristforening besluttede »under de nuværende spændte Forhold« kun at holde een Dags Delegeretmøde uden Foredrag.

Arbejdsforholdene har endelig været vanskelige paa en Del Mejerier, hvor enten Bestyreren eller en eller flere af Personalet har været indkaldt til Militærtjeneste.

*) I November Maaned var det 25 Aar siden, Smørudstillingerne begyndte.

»Om Kvalitetsbetalingen har der — skriver Statskonsulent *Horlyck* til Tidsskriftet — ogsaa i 1914 været stille, men da alle er enige om, at en ugentlig Bedømmelse bliver mere paastrængende for hver Dag, idet man uden Overdrivelse kan kalde det lidt farligt at undvære den under de Handelsforhold, vi i de senere Aar har haft, har man Lov til at haabe, at et almindeligt Krav fra Mejeriernes Side snart vil tvinge en ugentlig Bedømmelse igennem, og denne vil da naturligt blive efterfulgt af en Kvalitetsbetaling.«

Den af Statskonsulent *Niels Pedersen* i hans Aarsberetning for 1913 (se »Tidsskrift f. Landøk.« 1914, S. 501) omtalte Fremgangsmaade, ikke at benytte sig af Vand ved Smørrets Fremstilling, har vundet en Del Udbredelse i det forløbne Aar, og det er interessant at erfare, at vedkommende Mejerier har klaret sig overordentlig godt ved denne Fremgangsmaade, der bekræfter den gamle hollstenske Opfattelse, at Smørret ikke maatte komme i Berøring med Vand.

Som det vil være mange bekendt, har Konsulent *Horlyck* i de sidste Aar arbejdet paa at faa Mejerierne til at syrne Skummetmælken, og fra 1. August 1913 fik Konsulenten Bredsten Andelsmejeri ved Vejle til at gøre Forsøg hermed. Sagen har stor Interesse, fordi Landmændene paa den Maade kan faa deres stærke Efterspørgsel efter Kærnemælk dækket. Tilfredsheden med Fremgangsmaaden er stor og almindelig, de Landmænd, som modtager den syrnede Mælk, mener, at den navnlig til Kalve og Grise er bedre end almindelig Mælk, og efter hvad de jyske Mejerikonsulenter meddeler Tidsskriftet, har i 1914 en Del Mejerier i Jylland fulgt Eksemplet fra Bredsten og sender nu kold og delvis syrnede Skummetmælk tilbage til Andelshaverne. Paa Øerne, i alt Fald paa Sjælland, er vistnok endnu ikke noget Mejeri begyndt herpaa.

De endeløse Overvejelser angaaende Oprettelsen af et Forsøgsmejeri er fortsatte i 1914, men ikke førte til Afslutning. Da saa meget er sikkert, at Oprettelsen og Drif-

ten vil kræve et betydeligt Statstilskud og et saadant næppe kunde ventes bevilget for det kommende Finansaar, tager man det med en vis Sindsro, at et endeligt Forslag ikke kom til at foreligge i Fjor.

Fra Maskinerne og Redskabernes Omraade er der at meddele, at Statsbevillingen til Proverne i Fjor blev forhøjet fra 5000 Kr. til 10,000 Kr. aarlig, og fra 1. April blev Proverne henlagt fra Landhusholdnings-selskabet til et Administrationsudvalg, der bestaar af 3 Medlemmer, nemlig af én Repræsentant for Selskabet, for Landboforeningerne og for Husmandsforeningerne. I Henhold til de af Administrationsudvalget vedtagne Bestemmelser kan der fremtidig afholdes 1) Hovedprøver eller sammenlignende Arbejdsprøver med flere Maskiner og Redskaber af samme Art, 2) Enkeltprøver og Nyhedsprøver samt 3) Varighedsprøver. Hovedprøverne i 1914 omfattede: a) Arbejdsprøve med Plove for det mindre Landbrug og b) Arbejdsprøve med Kartoffelkogere.

Efter hvad Statskonsulent *Anton Christensen* godhedsfuldt har meddelt Tidsskriftet, blev der i Aarets Begyndelse anskaffet en Mængde mindre Kværne til Landbruget. De mange Elektricitetsværker bevirker, at Hjemmemaling bliver almindeligere, og Prøven paa Virumgaard i Efteraaret 1913 *) skaffede nogen Klarhed over de forskellige Kværnsystemers Kraftforbrug i Forhold til Arbejdsydelsen. For at faa et Skon over Holdbarheden, afholdt Østjyllands Elektricitetsselskab en Varighedsprøve i Odder i Foraaret 1914, og det synes, som der ved Anskaffelserne i ikke ringe Grad tages Hensyn til de ved Proverne indhøstede Erfaringer.

I Aarets Løb er der endvidere anskaffet en Mængde Radsaamaskiner, som i stigende Grad finder Anvendelse i middelstore og mindre Landbrug. Den udvidede Græsfrøavl har medført, at Selvbinderne forsynes med Frøsamlere, af hvilke der i det sidste Par Aar er anskaffet

*) Jvfr. »Tidsskrift for Landøkonomi«, 1914, S. 54 og følg.

et betydeligt Antal, der nu anvendes saavel ved Mejning af Frøgræs som af Korn.

Hvad de almindelige Jordbehandlings-Redskaber angaar, vakte Efteraarets usædvanlig høje Priser paa Heste og Foderstoffer stærk Interesse for Spørgsmaalet: Jordbearbejdning ved mekanisk Trækraft. Der kom i Løbet af Efteraaret 3 Motorplove til Sjælland og 1 til Jylland, og flere er bestilte. De er alle af svensk Fabrikat (Avance).

Endelig kan det nævnes, at Kogning af Kartofler til Svinefoder bliver mere og mere almindelig. I Løbet af Aaret er der indstalleret en Mængde Kogeanlæg, ligesom der er anskaffet mange baade store og smaa fritstaaende Kogere.

Hvad Landbrugets Arbejdskraft angaar, frygtede man for, at det skulde fremkalde alvorlige Kalamiteter for Høstarbejdet, da Verdenskrigens Udbrud nødvendiggjorde, at vi den 31. Juli og 1. August indkaldte ca. 20,000 Mand og atter den 5. August omtrent samme Antal. Høsten var lige begyndt, og Indkaldelserne vilde selvfølgelig berøve Landmændene en Del Arbejdskraft. Takket være det fortrinlige Høstvejr gik imidlertid Arbejdet hurtigere og lettere fra Haanden end ventet. Trods Indkaldelserne synes der ved Skiftetid at have været rigeligt med mandlig Arbejdskraft og — i Modsætning til hvad Tilfældet har været i de senere Aar — tillige af kvindelig. Den sidste har i Nutiden været i Tilbagegang: efter Folketællingerne var der af Kvinder over 15 Aar i 1901 anbragt 102,630 som Tyende og Medhjælpere i Landbruget, i 1911 kun 93,096. En stor Tid af Aaret har Indvandringen af Sæsonarbejdere bødet noget herpaa, og standser denne Indvandring, vil det mærkes saare føleligt.

»Landsudvalget for Anvendelse af udenlandske Landarbejdere« var den 26. September samlet til et Møde for at drøfte, hvorledes der skulde forholdes med Hensyn til de udenlandske Sæsonarbejdere, der paa Grund af Krigen ønskede at overvintre her i Landet. Der er opnaaet Til-

ladelse til, at disse maa forblive her, og til Arbejdsgiverne er der udsendt en paa Dansk og Polsk affattet Skrivelse med Forslag om at lade Overvintringen ske under følgende Former: 1. Der oprettes Arbejdskontrakt gældende indtil Udløbet af Sæsonen 1915 og saaledes, at de for 1914 gældende Kontrakter opretholdes uforandrede for Sæsonen 1915. 2. Det for Sæsonen 1914 inddragne Depositum samt det forfaldne Hjemrejsegebyr — samt eventuelt Fæste- penge — forfalder først til Udbetaling ved Udløbet af Kontraktperioden i Efteraaret 1915. 3. For Vinteren 1914 —15 tilsikres der Arbejderne ganske som i Sommersæsonen Bolig, Kartofler og Mælk, derhos Lys og Varme. 4. Endelig aabnes der Arbejderne Adgang til et maanedlig kontant Vederlag af mindst 10 Kr. i Form af Arbejdsfortjeneste. Med Hensyn til denne henstiller Udvalget, at Daglønnen for den Tid, der arbejdes, ikke reduceres under de i den løbende Kontrakt indeholdte laveste Daglønsatser, medens det ganske maa overlades Arbejdsgiveren at afgøre, om han foretrækker at lade Arbejdsfortjenesten indvindes ved enkelte hele Dages Arbejde eller ved en begrænset daglig Arbejdstid. — Som bekendt bestiller »Polakkerne« saa godt som intet under deres Vinterophold i Hjemlandet, de »ligger i Hi«, og de vil næppe heroppe forandre synderligt i deres Sædvaner; den af Landsudvalget foreslaaede Ordning vil derfor ikke nødvendiggøre det for nogen at afskedige de danske Arbejdere. Den herværende katolske Biskop *Johannes van Euch* har anbefalet Ordningen med følgende Ord: »Under Hensyn til de for Tiden herskende ulykkelige Krigsforhold kan jeg ikke andet end anbefale de herværende polske Sæsonarbejdere at akceptere det ovenstaaende Tilbud fra Landsudvalgets Side.« Det maa erindres, at Flertallet af de fremmede Arbejdere kommer netop fra de Egne, hvor Krigen har raset værst.

Selvfølgelig er den foreslaaede Ordning bleven kritiseret fra visse Sider. Det var kun, hvad man kunde vente. Enhver forsvarer eller angriber ud fra sit Standpunkt, og

Landsudvalget maa da trøste sig med, at det har foreslaaet en Ordning, som efter dets Overbevisning er human overfor de fremmede Arbejdere og til Landbrugets Gavn ved at skabe Mulighed for, at dette kan faa i alt Fald en Del fremmed Arbejdskraft til Raadighed i 1915.

Antallet af udenlandske Arbejdere (»Polakker«), der var beskæftigede i Danmark i Sommeren 1914, efter at være indkomne i Løbet af Foraaret, var 12,452, hvoraf 2,191 var Mænd, 10,224 Kvinder og 37 arbejdende Børn; 11,851 eller 95 pCt. var beskæftigede ved Landbrug, Resten hovedsagelig ved Teglværksarbejde *). Antallet af »Polakker« var i Fjor et Par Hundrede mindre end i 1913.

Af de fremmede Arbejdere i 1914 fandtes 10,785 paa Øerne og 1,667 i Jylland. Langt den overvejende Del af dem anvendes i de sukkerroedyrkende Egne.

Det Antal Ejendomme, der i de 3 sidste Aar benyttede fremmede Landarbejdere, har været:

Ejendommens Størrelse	1914	1913	1912
1—12 Tdr. Hartkorn	1.780	1.673	1.583
12—20 — —	349	357	341
20 Tdr. Hartkorn og derover.....	674	689	678
Ialt ...	2.803	2.719	2.602

Antallet af fremmede Arbejdere, der har overvintret her i Landet efter at være indkomne som Sæsonarbejdere, udgjorde i Vinteren 1911—12 880, i Vinteren 1912—13 1253 og i Vinteren 1913—14 1,586; af de sidstnævnte, der ikke er indbefattede i ovenstaaende Oversigt, var 712 Mænd, 730 Kvinder og 126 Børn.

Der foreligger selvfølgelig endnu ingen Opgørelse af de i 1914 skete Landejendoms salg. For Aaret 1913 er Antallet af disse opgjort til ca. 11,400 — heri dog medregnet Ejerskifter ved Arvefald —, hvad der er det største Antal Landejendoms salg, der nogensinde har fundet Sted i Danmark i et enkelt Aar. Det er selvfølgelig Udstykningsbevægelsen, der i de senere Aar en Del har

*) »Statistiske Efterretninger«, 1914, Nr. 11.

bidraget til at øge Antallet af Salg. Den Stigning i Landejendomspriserne, der er konstateret fra Begyndelsen af dette Aarhundrede, fortsatte sig i 1913, der har det højeste Prisniveau for vore Landejendome *). At dømme dels efter de i »Ugeskrift for Landmænd« meddelte Landejendomssalg, dels efter Udtalelser af Landinspektører og Landmænd faar man det Indtryk, at Krigen ikke har medført nogen Nedgang i Priserne, men derimod i Tallet af stedfundne Handeler.

Fra Foreningsområdet er der kun lidt at meddele. Der er hverken oprettet nye eller ophævet gamle Landboforeninger, derimod er der bl. a. oprettet nogle Salgs- og Udførselsforeninger, saaledes Sydjysk Kreatur-eksportforening med Hjemsted i Kolding. Tuberkulinforeningernes Tal er nu (mærkværdig nok kun) 3, idet en ny Forening er dannet paa Bornholm for Klemensker og Omegn.

De 4 landøkonomiske Fællesforeninger holdt i Efteraaret deres sædvanlige aarlige Delegeretmøder. De samvirkende sjællandske Landboforeninger indskrænkede — hvad der under de nuværende Forhold er saare naturligt — Delegeretmødet til kun at omfatte én Dags Forhandlinger om, hvad der dog bør være Delegeretmødernes Hovedemne: Foreningsanliggenderne. Paa det jyske Møde holdtes der ikke mindre end 7 Foredrag om »Landbrugets Stilling under Verdenskrigen«, som selvfølgelig indeholdt mange fortræffelige Momenter, men ikke kunde bringe synderligt Nyt udover, hvad man alt havde læst og hørt. Disse Foredrag omhandlede: »Krigen og vore Finansforhold« (Indleder: Folketingsmand *N. Neergaard*). »Vore Kreditforhold« (Kreditforeningsdirektør *J. Søren-*

*) Priserne stillede sig saaledes i 1913:

	Gennemsnitlig Salgspris pr. Td. Hartkorn		
	Jord og Bygninger	Besætning og Inventar	Ialt
Gaarde.....	8.312 Kr.	2.066 Kr.	ca. 10.400
Huse	12.264 —	3.638 —	— 15.900

(»Statistiske Efterretn.« 1914, Nr. 13.)

sen-Saxager), »Statslaan paa Kreditforeningsobligationer« (Gaardejer *N. Sjøvad*), »Vort Kvæghold« (Statskonsulent *Appel*), »Svineproduktionen og Flæskeeksporten« (Landslingsmand *Niels Kr. Kristensen*), »Hestehold og Hestesalg« (Konsulent *Aug. Kjær*) og »Indkøb af Korn og Foderstoffer« (Direktør *Anders Nielsen*). Efter Forhandlingerne om de ved Krigen vanskeliggjorte Laaneforhold vedtoges følgende Resolution: »Delegeretmødet opfordrer Bestyrelsen til at henvende sig til Kreditforeninger, Banker og Sparekasser med indtrængende Anmodning om, dersom Obligationer ikke ved forestaaende Termin kan sælges, da at drage Omsorg for, at de kan belaaes til en rimelig Rente, samt eventuelt at henvende sig til Regeringen, for saa vidt denne støtter Købstæderne paa lignende Maade, med Krav om, at Regeringen yder sin Støtte ogsaa paa dette Omraade.«

Af andre Æmner, der behandledes paa de 3 Delegeretmøder, kan bl. a. nævnes: »Oprettelse af en Andels-Gødningsfabrik for Jylland« (Proprietær *G. Jørgensen*), »Hvad er der hidtil udrettet mod Raageplagen?« (Proprietær *Chr. Jessen-Friis*), »Forslag til Omordning af Landhoforeningernes Anvisning af Landejendomme« (Forstander *Madsen-Mygdal*), »Vor Ind- og Udførsel« (Fuldmægtig *Hertel Wulff*), »Indtryk fra en Rejse i Rusland« (Direktør *K. Dorph Petersen*) og »Landbrugets økonomiske Forhold« (Amtsforsvalter *N. P. Jensen*).

Med stor Interesse fulgtes Forhandlingerne paa den 4. Andelskongres, der afholdtes i København den 6. og 7. April, og paa hvilken en Række vigtige Sager forhandlede. Andelsudvalgets Formand, Gaardejer *Anders Nielsen*, Svejstrup Østergaard, meddelte i sit Indledningsforedrag om Andelsforeningernes Udvikling, at i 1866, da de 2 første Foreninger (Brugsforeninger) oprettedes, var Omsætningen 20,000 Kr., medens der i 1912 fandtes 3950 Andelsselskaber med en Omsætning af 535 Mill. Kr. Dette Tal er imponerende, det er jo Udtryk for en virkelig Vareomsætning og ikke for en mere eller mindre fingeret Han-

del, en Spekulationsomsætning som den, der f. Eks foregaar gennem et Vekslerfirma. Det er derfor forstaaeligt, at Kongressens Forhandlinger fulgtes med Opmærksomhed ikke blot af Landbruget, men ogsaa i industrielle og merkantile Kredse, i hvilke særlig de Udtalelser, som faldt om og mod Truster og Ringdannelser, synes at have vakt Uro. Til Værn mod disse foresloges det paa Kongressen at danne et Fond ved frivillige Bidrag fra Andelsforeningerne. Nu har man villet gøre gældende («Tidskrift for Industri», 1914, Nr. 4), at »dansk Landbrug er jo ikke andet end en eneste stor Trust. Gennem Fællesnoteringer, Afregningskurser o. s.v. fastsætter og kontrollerer vort Landbrug sine Priser, og den Interesse for Forbrugerne, som Landbruget nærer, naar Talen er om Forhold, hvori Landbrugerne selv fremtræder som saadanne, findes ikke slet saa udpræget i Forhold, hvor det er Landbruget, der er Producenter, og hvor Forbrugerne er disse Producenters Aftagere. Landbrugets Priser indrettes saa sandt ikke efter Forbrugernes Tarv.« Denne Paastand om, at Landbruget er »ikke andet end en eneste stor Trust«, er ret hasarderet. Trusten er jo en fast Organisation af den industrielle Kapitalisme med det Formaal indenfor en Industri at slaa den frie Konkurrence ned og tiltvinge sig et Monopolherredømme, og en »Ring« er en Overenskomst mellem Producenter gaaende ud paa for kortere eller længere Tid at indskrænke Konkurrencen og beherske Markedet. Men selv om vort Landbrug havde den bedste Vilje dertil, er det ved sine Sammenslutninger afskaaret fra at indskrænke eller udelukke den frie Konkurrence og ensidig bestemme, hvilke Priser Forbrugerne skal give. Det er paa Englands og Tysklands Markeder og paa Hjemmemarkedet underkastet den frie Konkurrence og er ganske udelukket fra at tiltvinge sig Monopolpriser. Naar det har sine »Fællesnoteringer, Afregningskurser o. s. v.«, er det alene for derved at søge at opnaa de Priser, som Udbud og Efterspørgsel virkelig hjemler det og ikke nøjes med lavere Priser, saaledes som det t.

Eks. fik i gamle Dage for sit Smør, da den københavnske Notering bestemte Smørprisen.

Forhandlingerne paa Andelskongressen viste, at der inden for Andelsforeningerne hersker fuld Enighed om Andelsbevægelsens Maal og Midler. Der var Enighed om alle de paa Kongressen behandlede store Spørgsmaal, om Andelsforeningernes Koncentration, Fællesrevisionen, Nødværgekampen mod Ringe og Truster, Paabegyndelsen af Andelsbankens Virksomhed o. s. v., og der var paa den anden Side fuld Forstaaelse af, at Andelsbevægelsen ikke skal forceres frem paa Omraader, hvor den hverken nu eller senere har nogen *raison d'être*. »Vi skal have alle de Andelsforeninger, vi har Brug for, men ikke en eneste mere.«

Andelsbanken begyndte sin Virksomhed i Begyndelsen af Oktober. Den har Kontor i Aarhus og ledes af *Anders Nielsen*, Svejstrup Østergaard, og tidligere Kontorchef i Revisionsbanken *Jean W. Franck*.

Ogsaa vore **L a n d b r u g s s k o l e r s** fredelige Virksomhed er bleven paavirket af Krigen: Indkaldelserne og Nervositeten har medført, at der til Efteraaret meldte sig et ringere Antal Elever end ellers, og det Landbrugslærermøde, som var fastsat til Afholdelse i Begyndelsen af August, blev aflyst.

I de senere Aar har der hos Landbrugsskolens Elever vist sig stigende Tilbøjelighed — som vistnok ogsaa er mærket stærkt i Fjor — til at afkorte Vinterkursuset til de 5 Maanedes, som nogle Skoler er beregnet paa. Selv gamle, ansete Skoler generes i ret høj Grad af denne Tilbøjelighed, ligesom det ogsaa er vanskeligt at faa et nogenlunde anstændigt Elevantal til de 9 Maanedes Kursus, som de fleste Skoler indbyder til. Med de voksende Krav, der nu til Dags stilles til Undervisningens Omfang og Landmandens Viden, er den nævnte Tilbøjelighed inkonsekvent og skadelig, og der bør gøres, hvad der kan, for at modvirke den. »Efter min Mening — skriver en anset

Landbrugsskoleforstander til Tidsskriftet — er det »det jagende« i Tiden, som her giver sig Udslag.«

Den 7. November var det 25 Aar siden, Malling Landbrugsskole begyndte sin Virksomhed. Omtrent 1400 Elever har besøgt Skolen, som har udrettet et stort og for tjenstfuldt Arbejde i Oplysningens Tjeneste.

Omkring 1. September udkom en Betænkning, der er afgiven af den i Efteraaret 1912 nedsatte Kommission til at overveje »Spørgsmaalet om Betimeligheden af en Omordning af Landbrugsundervisningen ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole med særligt Henblik paa Forholdet mellem Undervisningen paa Højskolen og Undervisningen paa Landets Landbrugsskoler samt til eventuelt at fremsætte dertil sigtende Ændringer i den for Højskolen gældende Undervisningsplan.« I Henhold til den saaledes stillede Opgave behandlede Kommissionen først Spørgsmaalet om »Undervisningens Formaal«, og den kommer her til det Resultat, at Undervisningen, som hidtil fortrinsvis har haft Uddannelsen af vordende praktiske Landmænd for Øje, fremtidig særlig bør gaa ud paa at gøre de Studerende kvalificerede til at overtage Stillinger som Landbrugslærere, Konsulenter o. l. saavel som til at forestaa Administrationen og Driften af større Landbrug eller til at indtage ledende Stillinger i Landbruget. Kommissionens Standpunkt er her i Overensstemmelse med den stedfundne Udvikling, der viser, at Procenttallet af Landbrugskandidater, der virker som praktiserende Landmænd, har været stærkt faldende. Udførligt kommer Kommissionen derefter ind paa de praktiske og teoretiske Krav til Fordannelsen, Studietidens Længde og Undervisningsfagene. Om en Del af disse Forhold har der været Enighed i Kommissionen, om andre Uenighed. Saaledes har der været Enighed om, at af de unge Mænd, der vil tage Eksamen, bør der kræves en praktisk Uddannelse af mindst 3 Aars Arbejde ved Landbrug efter det fyldte 15. Aar eller mindst 2 Aars efter det fyldte 17. Aar. Derimod

har der hersket Uenighed om Kravene til den teoretiske Fordannelse. Flertallet foreslaar, at for at indstille sig til Eksamen skal vedkommende enten have taget en af de Eksaminer, der giver Adgang til at indskrives som Student ved Universitetet, eller have bestaaet den almindelige Forberedelseseksamen eller Realeksamen; har han ikke en af disse Eksaminer, skal han underkaste sig en Optagelsesprøve i Dansk, Regning og elementær Matematik ved Højskolen. Efter Mindretallets Forslag bliver der ikke Tale om at bestaa nogen adgangsgivende Eksamen, men alle skal underkaste sig Optagelsesprøven. Der er ligeledes Uenighed med Hensyn til Undervisningens Varighed. Flertallet vil have det nuværende Kursus paa $1\frac{2}{3}$ Aar udvidet til $2\frac{2}{3}$ Aar, og det udvidede Kursus skal gennemgaaes af alle, baade de, der vil uddanne sig til Landbrugslærere, Konsulenter o. l., og de, der agter at gaa til det praktiske Landbrug. Mindretallet vil have 2 Kursus, et paa $2\frac{2}{3}$ Aar for vordende Landbrugslærere, Konsulenter o. l. og et paa $1\frac{2}{3}$ Aar for vordende praktiske Landmænd. Derimod er Kommissionen enig om, at der paa det $2\frac{2}{3}$ Aars Kursus bør optages enkelte Fag, i hvilke der hidtil ikke er undervist (t. Eks. Husdyrenes Fysiologi, Have- og Skovbrugslære, de vigtigste Landbrugsindustriegrene, Fjerkræavl, Landbrugsgeografi, almindelig Økonomi, Sygdoms- og Beslaglære, Husbygningslære), endvidere at Undervisningen bør udvides i flere Fag (f. Eks. Maskinlære og Husdyrbrug), men indskrænkes i enkelte (som Mejerilære), at nogle Fag, i hvilke der er undervist, men ikke eksamineret ved Eksamen, gøres til Eksamensfag, og at der i mere udstrakt Grad end hidtil afholdes praktiske Øvelser. Endelig foreslaar Kommissionen, at der ansættes en Hjælpedocent i Landbrugs-Zoologi og en Docent i Kvæg- og Svineavl, at Undervisningen i Redskabs- og Maskin- samt Husbygningslære deles mellem 2 Docenter, og at der ansættes en Assistent i Jorddyrkning og Plantekultur *).

*) Uafhængig af de her kort refererede Flertals- og Mindretals-

Kommissionsbetænkningens videre Skæbne ligger nu hos Lovgivningsmagten. Denne vil forhaabentlig stille sig forstaaende til de i Betænkningen opstillede Krav, saaledes at den vækkende og vejledende Indflydelse, Højskolens Virksomhed i over et halvt Hundrede Aar har haft paa vort Landbrugs Arbejde, i udvidet Grad maa gøre sig gældende i Fremtiden.

Aarets litterære Forhold faar for en væsentlig Del deres Interesse ved, hvad der er planlagt og hvad der er afsluttet i 1914. Planlagt er saaledes en Fremstilling af den Del af Landbrugets Historie, der særlig vedrører dets driftsmæssige og tekniske Sider, Udarbejdelsen er overdraget Statskonsulent *K. Hansen*, der fra 1. April blev fritaget for Stillingen som Bestyrer af Forsøgsstationen i Lyngby og for en væsentlig Del af Konsulentarbejdet, og som har modtaget et Statstilskud af 2000 Kr. til forberedende Arbejder. Endvidere er planlagt, ved Samarbejde mellem Statens Bogsamlingskomite og Landhusholdningsselskabet, en ny Fortegnelse over Bøger passende for Sogne- og Landbrugsbiblioteker. Endelig er planlagt, efter Forhandlinger mellem Andelsudvalget og Landhusholdningsselskabet, et større Værk om Andelsbevægelsen i Danmark, som vil blive paabegyndt, naar rolige Tider atter indtræder. Afsluttet i 1914 er »Landbrugets Ordbog«, der fortsætter de udmærkede Traditioner fra vore 2 tidligere Landbrugs-Encyklopædier: »Landbrugs-Ordbog for den praktiske Landmand« og »Landmandsbogen«. »Landbrugets Ordbog« blev trykt i 6000 Eksemplarer, og den er nu, efter hvad der meddeles Tidsskriftet, omtrent udsolgt. Dette er kun godt og glædeligt, men glædeligere vilde det have været, hvis Oplaget havde været paa 20,000 og helt var solgt.

Af nye Skrifter er udkommet foruden flere Stambøger (blandt disse maa nævnes den første danske Stambog

Forslag har et andet Mindretal, Professor, Dr. phil. *Boas*, afgivet en selvstændig Indstilling, i hvilken han foreslaar oprettet 2 Kursus, et paa 2¹/₂ Aar og et paa 4 Aar.

over Søer), Meddelelser fra Forsøgsvirksomhederne, Beretninger (saaledes Beretningen om den 4. toaarige Konkurrence mellem hele Kvæghold i Sjællands Stift) m. v. blandt andet Professor *Holger Mollgaards* Forelæsninger over Stofskiftets Fysiologi, et nyt Bind af *Bjerges* og *Søegaards* interessante »Danske Vider og Vedtægter«, *Morten Pontoppidans* Skrifter om *Lauritz la Cour* til Skjærsø, en Udvalgsbetænkning vedrørende de af Landmænd og Mejerier indhøstede Erfaringer med Hensyn til det ret alvorlige Udbrud af Mund- og Klovesyge, som hjemsøgte Danmark i 1911—12 samt Kommissionsbetænkningen vedrørende Ordningen af Landbrugsundervisningen paa Landbohøjskolen (se ovenfor). Af Det statistiske Departements Offentliggørelser maa fremhæves Redegørelsen for Prioritetsgælden i Danmark pr. 1. Juli 1909 og for Arealets Benyttelse 1912. Endelig kan det nævnes, at nærværende Tidsskrift i Efteraaret havde bestaaet i 100 Aar.

Af Aarets L o v e har følgende landøkonomisk Betydning: L o v a f 1 3. J u n i 1 9 1 4 o m O p r e t t e l s e a f H u s m a n d s b r u g, der indfører en Række Forandringer i Loven af 30. April 1909. Saaledes er nu Byarbejdere og Søfolk berettigede til at komme i Betragtning efter Loven, og Maksimumsgrænsen for Laaneværdien for de Ejendomme, der antages som Husmandsbrug, er bleven forhøjet. Efter Loven af 1909 maatte den kun, hvor Egnens Jordpriser er særlig høje, overstige 6,500 Kr. og i intet Tilfælde 8,000 Kr.; disse Tal er nu forhøjede: 6,500 Kr. til 8,000 Kr. og 8,000 Kr. til 10,000 Kr. Endvidere er Renten af Statslaanet sat op fra 3 pCt. til 4 pCt., og den aarlige Bevilling til Udlaanene er forhøjet fra 4 til 5 Mill. Kr., dog gives denne Bevilling kun paa 3 Aar (ved de tidligere Love af 1899, 1904 og 1909 gaves Bevillingen for 5 Aar), hvad der er sket i Henhold til en Henstilling fra Landbokommissionen, der for Tiden overvejer Spørgsmaalet om Tilvejebringelse af en lettere Adgang til Jord. Endelig er der sket forskellige Forandringer med Hensyn til Tillægslaanene, af hvilke der nu ogsaa skal svares en

Rente af 4 pCt. aarlig. — Lov af 19. Februar 1914 angaaende Udførsel af Kartofler til de Forenede Stater i Amerika bestemmer, at der oprettes et Tilsyn med Forekomsten af smitsomme Sygdomme hos Kartofler, avlede i Danmark og bestemte til Udførsel til de Foren. Stater, samt med smitsomme Sygdommes Tilstedeværelse i Kartoffelmarker, hvis Afgrøde er bestemt til saadan Udførsel. Tilsynet bemyndiges til at udstede Attester for Kartoffelpartier, bestemte til Udførsel til de Foren. Stater, lydende paa, at Kartoflerne 1) er avlede i Danmark, 2) er fri for smitsomme Sygdomme og 3) er avlede i Distrikter, hvor ondartede, smitsomme Kartoffelsygdomme ikke er til Stede. Landbrugsministeriet er bemyndiget til at forbyde Udførsel til de Foren. Stater af Kartoffelsendinger, som ikke er ledsagede af disse Attester. (De nærmere Regler for Tilsynets Virksomhed er fastsatte i Ministeriets Regulativ af 3. Juni 1914). — Lov af 29. Maj 1914 om Køb af Ejendommen Virumgaard i Lyngby Sogn bemyndiger Landbrugsministeriet til for 135,000 Kr. at købe Virumgaard, der ligger ganske tæt ved Forsøgsstationen ved Lyngby og hidtil har været forpagtet af denne i Forsøgsøjemed. — Lov af 21. April 1914 om landøkonomiske Forskudsforeninger tillader Forskudsforeningerne fremtidig at tage indtil 6 pCt. af de Penge, de laaner ud, medens det (i Henhold til Loven af 1908) tidligere kun var tilladt dem at tage indtil 5 pCt.

Disse Love henhører under Landbrugsministeriet. Under Justitsministeriet er vedtaget Lov af 2. Maj 1914 om Kontrollen med Len, Stamhuse, Fideikommissgodser og Pengefideikommisser. Oprindelig udøvedes Statens Kontrol med Majoraterne af Kancelliet, 1817 overdroges den til en under Kancelliet hørende særlig Embedsmand, »Lensekretæren«, men 1848 henlagdes Kontrollen under det almindelige Embedspersonale i Justitsministeriet. Fra 1. Januar 1915 er Kontrollen udskilt fra dette og henlagt til et sær-

skilt Kontor, Lenskontoret, under Ledelse af en Chef, Lenssekretæren. Samtlige Udgifter ved Lenskontrollen, derunder Pensionsbyrder, godtgøres Statskassen af Besidderne i Forhold til deres Majoraters (Fideikommiskapitalers) Værdi.

Endvidere kan det nævnes, at Finansloven for 1914—15 har en samlet Bevilling paa Landbrugsministeriets Budget af 4,427,763 Kr. mod ca. 4,326,000 i det foregaaende og 4,546,000 Kr. i det næstforegaaende Finansaar. Af Nybevillingerne kan nævnes 67,000 Kr. til Erhvervelse af ca. 195 Tdr. Ld. af Hald Egeskov til fremtidig Bevarelse som fredet Naturmindesmærke. Af de større Bevillinger i Finansaaret 1914—15 kan nævnes: Veterinær- og Landbohøjskolen 614,042 Kr., Hedeselskabet 212,600 Kr. (foruden 4000 Kr. for Tilsyn med dets Virksomhed og 57,000 Kr. som Tilskud til Plantager, der staar under dets Tilsyn), »Hedebruget« 100,000 Kr., Mergeltransport 200,000 Kr., Husdyravlens Fremme 801,500 Kr., Planteavlens Fremme 363,964 Kr., Veterinærvæsenet 178,066 Kr., Præmiering af Husmandsbrug og Rejseunderstøttelser til Husmænd 118,000 Kr. — til den sidste Bevilling er der blevet knyttet en saalydende Anmærkning: »Landbrugsministeren bemyndiges til at overlade Administrationen af Bevillingen til Husmandsforeningerne.«

Endelig maa det anføres, at foranlediget af den europæiske Stormagtskrig bemyndigede en Lov af 6. August 1914 Justitsministeren til midlertidig at forbyde Udførselen af visse Varer, bl. a. Levnedsmidler, Korn- og Foderstoffer, Ride-, Træk- og Lastdyr, og i Henhold til en samme Dag udstedt Bekendtgørelse forbydes det indtil videre at udføre bl. a. Foderstoffer, Korn, Kartofler, Mel og Gryn her fra Landet. Og den 7. August udkom en anden midlertidig Lov om Regulering af Prisen paa Levnedsmidler og Varer, derunder mod fuld Erstatning at lade Staten overtage saadanne Levnedsmidler og Varer, som det er af Betydning for Samfundet at have Raadighed over. I Henhold til denne Lov udkom der den 8. August

en kgl. Forordning angaaende Nedsættelsen af en Kommission til at træffe Foranstaltninger til Landets Forsyning med de nødvendige Forbrugsartikler og disses hensigtsmæssige Fordeling og til, hvis det maatte findes forødent, at indvirke regulerende paa Handelen med og Priserne paa Levnedsmidler og Varer, naar uforholdsmæssig Prisstigning som Følge af Spekulationsforretninger eller af anden Aarsag er indtraadt eller kan befrygtes at ville indtræde. Til Kommissionens Formand udnævntes Grosserer, forhenv. Finansminister *Chr. Hage* og til dens Sekretær Kontorchef i Indenrigsministeriet *Martensen-Larsen*. — Den 16. November udkom der en Lov, som bestemmer, at den, som handler i Strid med de i Henhold til ovennævnte Lov af 7. August truffne Foranstaltninger, straffes med Bøde fra 5 Kr. til 10,000 Kr. eller Fængsel.

Om Aarets internationale Sammenkomster er ikke meget at sige. Flere af dem blev aflyste paa Grund af Krigen. Den 10. internationale Veterinærkongres i London aabnedes programmæssig den 3. August, men blev allerede afsluttet den følgende Dag. Programmæssig forløb derimod den 6. internationale Mejerikongres i Bern fra den 8.—10. Juni *). Paa Kongressen — for hvis Forløb Professor *Boggild* har gjort Rede i Tidsskriftets forrige Aargang S. 447—54 — fremsattes Indbydelse fra dansk Side til at lade den næste Kongres afholde i København 1917, og Indbydelsen blev modtaget. Vor Lovgivningsmagt har bevilget 30,000 Kr., fordelt paa 3 Aar, til dens Afholdelse, og ikke faa Institutioner og Forretninger har tegnet sig for større og mindre Bidrag hertil.

Men vil vi faa Æren af at blive Værtsfolk for den

*) To og Tyve danske Deltagere var indtegnede som Medlemmer af Kongressen.

internationale Mejerikongres 1917? Dette afhænger af, om de senere Tiaars store kulturelle Arbejde for stadig udvidet Samarbejde mellem Nationerne er lagt øde af Krigen eller vil blive genoptaget, naar Janus-Templet lukkes. Den fransk tyske Krig 1870—71 uddybede Kløften mellem Galler og Germaner, og i de mere end 40 Aar, i hvilke der var ydre Fred mellem de 2 Lande, var der Ufred i Hjerterne og en, ikke mindsket, intensiv Uvilje mellem de 2 Nationer. Hvor lang Tid vil der da ikke hengaa nu — da langt flere Nationer deltager i Krigen, og de Saar, den medfører, er endnu frygteligere end i 1870—71 — før den brændende Uvilje mellem de store Kulturnationer aftager og tillader det internationale Kulturarbejdes Genoptagelse? I alt Fald vil der sikkert gaa adskillige Aar, før Samarbejdet naar det samme Omfang som før Krigen. Næppe i noget andet Erhverv har det internationale Samkvem udviklet sig saa kraftigt som i Landbruget. »Det grønne Internationale« omfatter jo en Række betydningsfulde Forhold: den internationale Landbrugskommission og de internationale Landbrugskongresser, det internationale Mejeriforbund, de internationale Andelskongresser, Landbrugsinstituttet i Rom o. s. v. Dette Fællesarbejde mellem Dyrkerne af Landbrugets Teknik og Videnskab er i Pagt med det bedste i Tidsaanden, og forhaabentlig vil det overleve de nuværende Tilskikkelser, atter blive genoptaget og efterhaanden føre henimod et stadig voksende Fællesskab mellem Nationerne.

Det internationale Landbrugsinstitut i Rom har i 1914 arbejdet som sædvanlig paa de nu optagne Formaal. Et Spørgsmaal som Produktion og Forbrug af Kunstgødning lægger stærkt Beslag paa Institutets Interesser, Monografien om dette Spørgsmaal er udkommen i 2. Oplag og fortsættes i halvaarlige Oversigter i »Bulletin des renseignements agricoles«. Lignende Oversigter er nu planlagt for Foderstoffernes Vedkommende.

Hvad Landbrugets Personalhistorie angaar, har der inden for Landbohøjskolen fundet følgende Ansettelse Sted: Den 1. Juni udnævntes forhenværende Konsulent *O. H. Larsen* til Professor i Landbrugsfagene, den 1. August overtog Dr. phil. *N. Bjerrum*, tidligere Docent i Kemi ved Universitetet, afdøde Professor *Odin Christensens* Professorat i Kemi, fra 1. September udnævntes Ingeniør *C. L. Feilberg* til Docent i Tegning og Kulturteknik og Dyr læge *Oluf Bang* til Professor i Veterinærvidenskab efter sin Fader Veterinærfysikus *B. Bang*, der ved sin Fratrædelse modtog saavel Kongens Tilkendegivelse af Tilfredshed med og Anerkendelse af hans 34-aarige Virksomhed ved Skolen som sine Kollegers, Landmænds og Dyr lægers Hyldest og Tak for hans udmærkede videnskabelige Arbejde og den elskværdige Redebonhed med hvilken han altid stillede sin Viden til Landbrugets Raadighed. — Endvidere kan det nævnes, at Forpagter *Niels Porse*, Galten, er valgt til »De danske Mejeriforeningers« Formand i Stedet for Gaardejer *Anders Nielsen*, Svejstrup Østergaard, at denne ved Aarets Udgang nedlagde sit Mandat som Landboforeningernes Repræsentant i Statens Planteavlsudvalg (hans Efterfølger er endnu ikke valgt), og at Landhusholdningsselskabet har antaget Landbrugskandidat *N. Otto Nielsen*, Riga, som sin Landbrugskonsulent for Rusland. Paa Selskabets Anmodning har Udenrigsministeriet paalagt vor Gesandt i Petrograd at give de russiske Landbrugsautoriteter Meddelelse derom, da dette utvivlsomt vil kunne lette Hr. *Nielsens* Bestræbelser for at skabe en nøjere Forbindelse mellem dansk og russisk Landbrug. — Paa forskellig Vis har man hædret følgende Mænd, der i Fjor i 25 Aar havde været knyttet til Landbruget: Sekretær i Dansk Mejeristforening *Hans Appel*, Forsøgsleder *N. Beck*, Professor *Harald Goldschmidt*, Statskonsulent *J. Jensen*, Forsøgsleder *A. V. Lund*, Statskonsulent *P. A. Mørkeberg* og Professor *C. O. Jensen*. — Endelig kan det nævnes, at den 3. Marts fejrede Etatsraad *H. Valentiner* under stor Deltagelse sin 80-

aarige Fødselsdag, blandt andet overrakte »Dansk Mejeristforening« ham *Segelcke*-Medaillen, af hvilken der hidtil foruden det Eksemplar, som Professor *Segelcke* selv modtog i 1901, kun er uddelt et Eksemplar til Hofjægermester *F. Friis* i 1906 og et Aaret efter til Forpagter *Hempel Syberg*.

Blandt de i Aarets Løb Døde skal nævnes følgende: Den 4. Januar bortkaldtes Proprietær *Ole Rasmussen*, 72 Aar gammel. Sin længste Tid virkede han paa Lolland og Falster, først ved Mejeribruget, senere (efter at han i 1885 havde købt Gaabense Færgegaard) ved Landbruget, i hvis Foreningsliv han tog virksom Del. Han var saaledes Medlem af de samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Bestyrelse og Repræsentant for Maribo Amt i Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad 1896—1911. — Den 28. Februar døde den som Videnskabsmand, Forfatter og Lærer højt skattede Professor *Odin Christensen*, 63 Aar gammel. Han var i en Menneskealder knyttet til Landbohøjskolen, og han forstod at vække sine Elevers Interesse for Agerbrugs-Kemien, og gennem de unge Mænd, der fra Højskolens Auditorier vendte tilbage til Landbruget, har han bidraget sit til, at de af Naturvidenskaberne indvundne Resultater blev udnyttet i Praksis. — Den 29. Marts afgik ved Døden den i det sjællandske Landbrug vel kendte Kammerherre *Oxholm* i sit 71. Aar. Paa sin Ejendom Rosenfeldt gik han i Spidsen med Indførelsen af nye Metoder og Redskaber, og i en Aarrække var han blandt Forsøgsværterne for de Fjordske Forsøg. I Slægtsarv havde Kammerherre *Oxholm* faaet Takt og Stilfuldhed i Fremtræden, hans Temperament var præget af hensynsfuld Maadehold, Ordene faldt ham let paa Læben, og han var derfor en velset Mand i Landbrugets Foreningsliv, saaledes i Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, af hvilket han var Medlem fra December 1908. — Den 27. Maj mistede Selskabet atter et Bestyrelsesmedlem ved Kammerherre *H. Estrups* Død, Dagen før han fyldte 54 Aar. Kun i godt et Aar havde han været Medlem af Sel-

skabets Bestyrelsesraad, saa endnu havde han ikke haft Lejlighed til at indfri de Forventninger, man med Rette kunde nære til hans store Indsigt og betydelige Evner. Han havde skabt sig et anset Navn som praktisk Landmand, og han havde megen Interesse for det offentlige Liv, i hvilket han i de 20 Aar, han ejede og drev Herregaarden Ormstrup i Viborg Amt, var blevet en skattet Medarbejder paa Grund af sin usnobbede og retlinjede Karakter. 1907 havde han overtaget og boede paa Herresædet Kongsdal i Holbæk Amt. — Faa Dage efter, den 6. Juni meldtes atter et nyt Dødsfald, den 84 Aar gamle Proprietær *O. Lawaetz*'. Han var en fremragende dygtig Landmand, initiativrig og ideelt anlagt, og i en lang Aarrække havde han spillet en betydelig Rolle i det sjællandske Landbrug. — En Uge senere, den 13. Juni, døde den forhenværende Landbrugsminister *Anders Nielsen*, kun 52 Aar gammel. Hans politiske Virksomhed bragte ham, Husmandssønnen fra Tapdrup, frem til en ledende Stilling i Folketinget, og herfra gjorde han Skridtet over i den højeste Administration, idet han i 4 Ministerier rogtede Landbrugsministerens Virksomhed. I Landbruget vil han blive mindet som en velvillig Mand, der var lydhor over for Landbrugets Ønsker og i Besiddelse af en betydelig Forhandlingsdygtighed, hvorfor det ogsaa lykkedes ham at gennemføre en Del vigtige Love. — Atter den 3. Juli mistede vort Landbrug en landskendt Mand, Lensgreve *Danneskjold-Samsøe*, der bl. a. som Præsident i Landhusholdningssselskabet fra 1881—1893 havde udrettet et betydningsfuldt Arbejde. I Besiddelse af megen praktisk Erfaring, en betydelig Arbejdsevne (der udnyttedes med stor Pligtfølelse) og fortrinlige Evner som Forhandlingsleder, var det i Virkeligheden en ikke ringe personlig Indsats, Grev *Danneskjold* lagde ind i sit Arbejde i Selskabet. Som Paaskønnelse heraf udnævntes han i 1903 til dets Æresmedlem. — Den 4. og den 12. Juli døde henholdsvis Redaktør af »Hippologisk Tidsskrift« *H. Siversleth* og den tidligere Redaktør af »Vort Landbrug«, *J. H. Bagge*.

Den første en Kampens Mand, skarp i sin Polemik, ivrig paagaende i Arbejdet for sine Ideer, den anden en Fredens Mand, forsigtig og samvittighedsfuld i sit redaktionelle Arbejde — begge i høj Grad sættende deres Præg paa de af dem ledede Blade. — Den 4. November døde, 46 Aar gammel, Husmand *Jørgen Nielsen* paa Aarhus Kommunehospital. Han var født paa Fyn, men hans Virkefeldt faldt i Jylland, hvor han var Lederen af den af ham skabte jyske Husmandsbevægelse, der nu tæller ca. 500 Husmandsforeninger med ca. 30,000 Medlemmer. For Husmandssagen nærrede *Jørgen Nielsen* en brændende Interesse, og han var den fødte Agitator, utrættelig i sin Virken, altid paagaende, veltalende og slagfærdig, men ogsaa i Besiddelse af Agitatorens Hensynsløshed og Ensidighed, og yderliggaaende som han var i sine Anskuelser, har han ofte skudt over Maalet og derved hæmmet den Sag, det var hans stærke Ønske at fremme.

Som den ovenstaaende Fremstilling viser, har Aarets sidste 5 Maaneder for vort Landbrug været saa afvigende fra det sædvanlige, at dets Historie næppe har noget Sidestykke at opvise hertil. Fra hin skæbnesvangre Dag, den 25. Juli, da Østrig-Ungarn afbrød den diplomatiske Forbindelse med Serbien, har ogsaa vort neutrale Land maattet sande, at hvad Sundheden er for et Menneske, er Freden for et Land, og saare ofte har vi haft den stærkeste Følelse af Forholdenes Usikkerhed, af at færdes paa natgammel Is. Alle vore Bestræbelser er gaaede og gaar ud paa at holde os udenfor det store Opgør, og forhaabentlig vil dette ogsaa vedblivende lykkes os, men hvad vi ikke med vor bedste Vilje kan holde os udenfor, er Verdenskrigens Paavirkninger, dens nuværende og fremtidige Følger. Aaret 1914 er gaaet ud blodbesudlet og fuldt af Krigens Rædsler, og endnu aner ingen, hvor længe Verdensbranden skal vare. Saa længe den raser vil vort

Landbrugs Forhold være mer eller mindre vanskelige og udsatte for Overraskelser. Men selv naar Krigen om kortere eller længere Tid er ophørt og Skjalmejens Toner atter lyder, maa vi være forberedte paa, at Forholdene ikke med det samme kommer i den gamle Gænge før Krigen. Efter de uhyre Tab for Landene, som denne medfører, vil Europas Købeevne sikkert blive i høj Grad formindsket, og det er ikke godt at sige, hvorledes Handels- og Toldforholdene og Samkvemmet mellem Landene senere vil udvikle sig. Da Fremtiden er skjult selv for dem, der nu paa den store Verdensscene er med til at skabe den, er det for almindelige Dødelige umuligt at sige, hvorledes den vil forme sig. Det visse er kun, at Fremtiden ligger hen i det uvisse.

Frederiksberg den 1. Januar 1915.
